

انگلیسی - فارسی

نہت کنندگان :

گروہی تر و ہش گران

ویراستار: دکتر حسینه ع. میدان شید

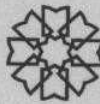
(عضو هیأت علمی پژوهشگاه آزاد و دانشگاه)

دفتر پژوهش و نشر سهروردی

1392

عنوان و نام پدیدآور	فرهنگ اصطلاحات تفسیر و علوم قرآنی: انگلیسی - فارسی / تهیه کنندگان:
مشخصات نشر	گروهی از پژوهش‌گران، ویراستار: دکتر حسینعلی شیدا
مشخصات ظاهری	تهران، دفتر پژوهش و نشر سهروردی، ۱۳۹۴.
فروست	۳۲۸ ص (۸ + ۴۰ + ۲۷۲ + ۸).
وضعیت فهرست‌نویسی	مجموعه فرهنگ‌های اصطلاحات علوم و معارف اسلامی (۳).
شابک دوره	فیا.
شابک	978-964-6980-93-8
موضوع	978-964-6980-87-7
موضوع	تفسیر - واژه‌نامه‌ها - فارسی.
موضوع	قرآن - علوم قرآنی - واژه‌نامه‌ها - فارسی.
موضوع	زبان انگلیسی - واژه‌نامه‌ها - فارسی.
رده‌بندی کنگره	۱۳۹۲ ۳۶۳ ف / ۹۸ BP
رده‌بندی دیویی	۲۹۷ / ۱۷۹
شماره کتابخانه ملی	۳۱۸۸۹۹۷

دفتر پژوهش و نشر سهروردی
وابسته به مؤسسه‌ی فرهنگی اندیشه سهروردی

تلفن: ۰۲۱-۸۸۰۲۸۹۵۳

WWW.Suhrawardipub.ir

E-mail: SuhrawardiPub@Gmail.com

این اثر با حمایت معاونت امور فرهنگی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی منتشر شده است

فرهنگ اصطلاحات تفسیر و آرائی

انگلیسی - فارسی

تهیه شده توسط گروهی از پژوهشگران

ویراستار: دکتر حسینعلی شیدان‌شید

کوثر: لیتوگراف □ □ صحاف: دانشمند

پاسدار اسلام: چاپ‌گر □ □ تاریخ چاپ: تابستان ۱۳۹۴

اول: نوبت چاپ □ □ تیراژ: ۱۲۰۰ نسخه

ISBN 978-964-6980-87-7 □ □ شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۶۹۸۰-۸۷-۷

شابک دوره: 978-964-6980-93-8

قیمت: ۱۲۰۰۰ تومان

حق چاپ محفوظ است

Printed in the Islamic Republic of Iran

فهرست مطالب

سخن ناشر

(۹-۱۸)

۹	ضرورت تدوین رنگ اصطلاحات علوم اسلامی
۱۲	سابقه‌ی تدویر فرهنگ‌های تخصصی
۱۵	تنگناها و مشکلات
۱۵	پدیدآوردگان
۱۶	تشکر و قدردانی

سخن ویراستار

(۱۹-۲۲)

۱۹	محدوده‌ی واژه‌گزینی
۲۰	مراد از «علوم اسلامی»
۲۱	مراد از «اصطلاح»
۲۱	مراحل انجام کار
۲۲	الف - شناسایی و گزینش منابع
۲۴	ب - واژه‌گزینی
۲۵	ج - ویرایش
۲۵	(۱) در ناحیه‌ی مدخل‌ها
۲۷	(۲) در ناحیه‌ی معادل‌ها
۲۹	تقدیر و تشکر

علائم آوانویسی حروف و کلمات عربی و فارسی (۳۳ - ۳۶)

۲۵.....	حروف الفبا
۳۶.....	صداها

فهرست منابع و مآخذ (۳۶ - ۳۷)

۳۹.....	الف - منابع عمومی
۴۱.....	ب - منابع تخصصی

فرهنگ اصطلاحات تفسیر و علوم قرآنی (انگلیسی - فارسی) (1 - 272)

123.....	باب «A»	1.....	باب «N»
129.....	باب «B»	15.....	باب «O»
137.....	باب «C»	25.....	باب «P»
151.....	باب «D»	39.....	باب «O»
155.....	باب «E»	53.....	باب «R»
165.....	باب «F»	61.....	باب «S»
183.....	باب «G»	69.....	باب «T»
193.....	باب «H»	79.....	باب «U»
197.....	باب «I»	87.....	باب «V»
201.....	باب «J»	97.....	باب «W»
207.....	باب «K»	99.....	باب «Y»
209.....	باب «L»	103.....	باب «Z»
	باب «M»	111.....	
213.....	اسماء و صفات خداوند		
233.....	اعلام قرآن کریم		
243.....	اسامی سوره‌های قرآن کریم (به ترتیب حروف الفبا)		
259.....	اسامی سوره‌های قرآن کریم (به ترتیب قرآن کریم)		

سخن ناشر

ضرورت تدوین فرهنگ اصطلاحات علوم اسلامی

امروزه با توجه به اهمیت گفت‌وگوی بین فرهنگ‌ها و آشنایی هرچه بیش‌تر و دقیق‌تر فرهنگ‌های گوناگون، تمدن‌های زنده‌ی دنیا با منابع و متون یک‌دیگر و به‌ویژه با توجه به اهمیت گفت‌وگوی ادیان مختلف به عنوان یکی از مهم‌ترین ساحت‌ها و عناصر سازنده‌ی فرهنگ و تمدن، ضرورت عرضه‌ی معارف بنیادین و متون معتبر دینی به زبان‌های گوناگون، بیش از پیش آشکار شده است. در این میدان رقابت، نه پیروان همه‌ی ادیان به شکل‌های گوناگون در حال عرضه‌ی معارف دینی خود اند و امروزه گریزی از آن نیست، عالمان مسلمان باید در کنار عالمان دیگر ادیان زندگی جهان، خود را برای یک گفت‌وگوی جدی و سرنوشت‌ساز آماده کنند. بدون شک، معرفی ابعاد گوناگون فرهنگ غنی اسلام و نشان دادن زیبایی‌ها و جاذبه‌های آن به مردم دنیا جز از طریق ترجمه و انتقال مفاهیم اسلامی به زبان‌های دیگر امکان‌پذیر نیست.

بدیهی است که در این راستا، اطلاع‌رسانی صحیح و به‌هنگام و تدوین فرهنگ‌های تخصصی دو یا چندزبانه در حوزه‌ی هر یک از رشته‌های مختلف

علوم و معارف اسلامی از نقش کلیدی برخوردار است. چنین تلاشی البته اگر به درستی صورت پذیرد، می‌تواند تا حدود زیادی و اصولاً تا آن‌جا که محدودیت‌های طبیعی ترجمه و انتقال مفاهیم از یک زبان به زبان دیگر اجازه می‌دهد، از ضعف‌ها و کاستی‌های زبانی و ادبی متون ترجمه شده بکاهد.

توجه به رشد روزافزون جریان الحاد و معنویت‌ستیزی در جهان که تخریب و ضدیت با همه‌ی ادیان و در رأس آن‌ها ادیان ابراهیمی و از آن جمله دین اسلام را هدف گرفته است از یک سو، و دشمنی‌ها و عنادهایی که به انگیزه‌های مختلف با دین اسلام بخصوصه می‌شود و چه بسا در پاره‌ای از موارد ناشی از بدفهمی کردن فرهنگ اسلام و نتیجتاً بدفهمی آن باشد، می‌تواند بر اهمیت چنین تلاشی علمی‌ای بیفزاید و ضرورت آن را بیش‌تر نشان دهد.

در حال حاضر، در بسیاری از نگاه‌های معتبر دنیا و به‌ویژه اروپا و آمریکا، دپارتمان‌های مطالعات اسلامی تأسیس گردیده و صدها استاد و پژوهش‌گر و دانش‌پژوه در گوشه و کنار جهان بکار مطالعه، تدریس و فراگرفتن مفاهیم و متون اسلامی مشغول‌اند و به عبارت دیگر می‌توان گفت حتی یک فرهنگ معتبر و جامع دویا چندزبانه که پاسخ‌گو نیازهای آنان باشد و در امر تفهیم و تفهم یاری‌شان رساند در اختیار ندارند.

البته از ده‌ها سال پیش، توسط شخصیت‌ها و مؤسسه‌های مختلف در سراسر جهان، در این زمینه تلاش‌های پراکنده‌ای صورت گرفته و اکثر اصطلاحات رشته‌های مختلف علوم اسلامی، به‌ویژه عرفان اسلامی و تصوف، فلسفه، اخلاق، منطق، فقه و ... به درست و یا نادرست، دقیق و یا نادقیق، توسط بسیاری از اندیشمندان، که عمدتاً از شرق‌شناسان و اسلام‌شناسان بنام غربی هستند، به زبان‌های مهم اروپایی و به‌ویژه انگلیسی معادل‌گذاری

شده است، که به‌حق تلاشی مبارک و قابل تقدیر است. ولی آنچه مایه‌ی تأسف است این است که نه تنها هیچ مؤسسه و نهادی داخل کشور تاکنون به طور اصولی و بر اساس استانداردهای فرهنگ‌نویسی به این مهم نپرداخته است، بلکه تلاش درخوری نیز در جهت استقصا و استخراج مدخل‌ها و معادل‌های صحیح رشته‌های مختلف علوم و معارف اسلامی از منابع معتبر موجود، و سر و سامان دادن و پیرایش و ویرایش آن‌ها و ارائه‌ی روش‌مند آن‌ها در قالب یک فرهنگ چندزبانه و یا چند فرهنگ دوزبانه صورت نگرفته است.

پس امروز انقلاب اسلامی و بنیان‌گذاری نظام دینی در کشور خودمان و به‌ویژه بعد از تشکیل برخی نهادهای عریض و طویل دولتی که متولی و متصدی سر و سامان دادن به کارهای دینی و فرهنگی مربوط به خارج از کشور شدند، این انتظار مبرر است که بخش ناچیزی از بودجه‌ی فراوان خویش را به این کار اختصاص دهند و از سالی که از ده‌ها سال پیش توسط دیگران گسترده شده، بهره‌ی لازم را ببرند. دست کم در کنار سفارش پی در پی ترجمه‌ی کتاب‌های دینی و چاپ و ارسال فائزاتی که به خارج از کشور، به چنین تلاشی نیز دست زنند و در حد توان خویش، آثاری از آشفته‌گی بازار این متاع بکاهند، ولی با کمال تأسف، گویا آنان تاکنون اولویت چنین کاری را احساس نکرده‌اند و یا امکانات‌شان اجازه‌ی انجام چنین کاری را به آنان نداده است!

به هر حال، افزون بر آنچه ذکر شد، در دسترس بودن فرهنگ‌های تخصصی دوزبانه در حوزه‌ی اصطلاحات مربوط به رشته‌های مختلف علوم و معارف اسلامی، می‌تواند فوائد بسیاری را به دنبال داشته باشد که در این جا به برخی از آن‌ها اشاره می‌شود:

اولاً: می‌تواند علاوه بر فراهم آوردن زمینه‌ی مناسب برای ترجمه‌ی

متون کلاسیک در حوزه‌های گوناگون علوم اسلامی، که به حق از سرمایه‌های بزرگ فرهنگ و تمدن اسلامی به شمار می‌آیند، مترجمان تازه‌کار را در امر ترجمه‌ی متون اسلامی و به‌ویژه متونی که بیش‌تر جنبه‌ی تبلیغی دارند، یاری دهد و از میزان خطاهای آنان بکاهد و حتی الامکان گره از کار آنان بگشاید. ثانیاً: می‌تواند در امر تثبیت معادل‌های صحیح که در گوشه و کنار توسط برخی از اندیشمندان به کار برده شده و حاکی از تمام بار معنایی مفاهیم اسلامی است نقش مؤثری را ایفا کند.

ثالثاً: می‌تواند بستر مناسبی باشد برای آن که اسلام‌شناسان و محققان برجسته با ارائه‌ی معادل‌های هر چه دقیق‌تر برای اصطلاحات استخراج شده به تدریج از نهادهای راکستی‌های موجود در این حوزه بکاهند. رابعاً: می‌تواند در امر یک‌انسان‌سازی معادل‌ها و جلوگیری از تشتت و آشفته‌کاری در به کارگرفتن معادل‌های گوناگون و بعضاً با بار معنایی ناکافی مفید واقع شود.

با توجه به این نکته که اندیشمندان، اسلام‌شناسان و قرآن‌پژوهان برجسته‌ی دنیای غرب از دیرباز در زمینه‌ی علوم و معارف اسلامی تحقیقات مهم و فراوانی انجام داده و کتاب‌های ارزش‌مندی را به زبان انگلیسی، پدید آورده‌اند، روایت «انگلیسی - فارسی» این مجموعه نیز می‌تواند زمینه‌ی مناسبی را برای ترجمه‌ی فارسی متون یاد شده فراهم آورد و از این رهگر جامع‌ی فرهنگی کشورمان و به‌ویژه فرهیختگان حوزه و دانشگاه را از یک سو، با دیگر قرائت‌های مربوط به حوزه‌های مختلف علوم و معارف اسلامی که از اتقان نسبی نیز برخوردار است آشنا سازد و از سوی دیگر، آنان را برای پاسخ‌گویی به بدفهمی‌ها و کج‌اندیشی‌ها بیش از پیش آماده کند.

به هر حال، ناشر با توجه به اهمیت و ضرورت انجام چنین کاری، به عنوان اولین تجربه‌ی خویش در زمینه‌ی پژوهش و نشر به فکر افتاد تا آن‌چه

را که به خاطرش خطور کرده و ضرورتش را احساس کرده است با دعوت از جمعی از پژوهشگران مسلط به زبان انگلیسی و حوزه‌های گوناگون علوم اسلامی، خود با دست خالی جامه‌ی عمل بپوشاند.

اندیشه‌ی تهیّه و تدوین مجموعه‌ی فرهنگ‌های اصطلاحات علوم و معارف اسلامی که نخستین مجلد آن، یعنی فرهنگ اصطلاحات عرفان اسلامی در سال ۱۳۸۲ هـ ش، و مجلد دوم آن: فرهنگ اصطلاحات فلسفه و کلام اسلامی نیز در سال ۱۳۸۶ هـ ش، منتشر گردیده است، و هم‌اکنون مجلد سوم و چهارم آن که به ترتیب، به معادل‌گذاری اصطلاحات تفسیر و علوم قرآنی و فقه و حقوق اسلامی اختصاص دارد، در اختیار علاقه‌مندان قرار می‌گیرد، به سال ۱۳۷۴ هـ ش باز می‌گردد. در آن هنگام که نگارنده به اقتضای اشتغال اداری خویش، کم‌ربیش با ترجمه و مترجمان کتاب‌های اسلامی سر و کار داشت، به این حقیقت بی‌بردارانه بعضی از مترجمان محترمی که دستی در این کار دارند، هرچند با ادبیات مترادف از مبدأ و مقصد تا حدودی آشنایند، ولی اطلاع چندانی از مفاهیم دینی و اصطلاحات رشته‌های مختلف علوم اسلامی ندارند و همین نقیصه باعث شده است تا برخی از کتاب‌های ترجمه شده، نه تنها اثر مثبتی در پی نداشته باشد، بلکه گاه در اثر ترجمه‌ی نادرست پاره‌ای از اصطلاحات و مفاهیم کلیدی آن‌ها، زیاده و ناکارآمد و بعضاً خنده‌آور از کار در آید.

البته نقد و بررسی ترجمه‌های متون اسلامی و به‌ویژه متونی که پس از پیروزی انقلاب اسلامی با شتاب هرچه بیش‌تر توسط افرادی که صلاحیت لازم را نداشته‌اند به زبان‌های گوناگون و مهم‌تر از همه به زبان انگلیسی ترجمه شده است، خود داستان دیگری است و از حوصله‌ی این مقدمه خارج است. امید است این مهم‌روزی جامه‌ی عمل به خود گیرد و از این رهگذر، تجربه‌ها آموخته شود.

سابقه‌ی تدوین فرهنگ‌های تخصصی

سابقه‌ی تهیّه و تدوین فرهنگ‌های تخصصی دوزبانه (به‌ویژه فارسی - انگلیسی و یا عربی - انگلیسی) در حوزه‌ی رشته‌های مختلف علوم و معارف اسلامی در کشور ما و نیز دیگر کشورهای اسلامی چندان زیاد نیست. شاید بتوان گفت تعداد ریز و درشت این قبیل فرهنگ‌ها، چه آن‌هایی که به یکی از رشته‌های علوم اسلامی اختصاص یافته و چه آن‌هایی که به چند یا چندین رشته پرداخته و منتشر شده‌اند، مجموعاً کم‌تر از بیست عنوان باشد، که مشخصات کتاب‌شناختی برخی از آن‌ها که دارای اعتبار نسبی بوده و در این مجموعه مورد استفاده قرار گرفته‌اند، در ضمن فهرست منابع اختصاصی هر یک از رشته‌های به‌گفته‌ی این مجموعه آمده است.

خوشبختانه در سال‌های اخیر در ایران از سوی اشخاص و یا مؤسسه‌های پژوهشی، چند عنوان فرهنگ از این دست تهیّه و منتشر گردیده است.

یکی از آخرین فرهنگ‌هایی که در این زمینه انتشار یافته، فرهنگ اصطلاحات علوم و تمدن اسلامی است که توسط گروه ترجمه‌ی بنیاد پژوهش‌های اسلامی وابسته به آستان قدس رضوی تهیّه و منتشر شده است. فرهنگ یاد شده که در دو جلد و در دو روایت «فارسی - انگلیسی» و «انگلیسی - فارسی» تدوین شده مهم‌ترین و جامع‌ترین فرهنگ تخصصی دوزبانه در حوزه‌ی علوم و تمدن اسلامی است که تاکنون در کشور ما چاپ و منتشر شده است. این فرهنگ هرچند که به لحاظ حوزه‌های مختلف علمی که مدّ نظر قرار داده و نیز به لحاظ شمار مدخل‌هایی که در حوزه‌ی هر یک از علوم در خود جای داده است، نسبت به دیگر فرهنگ‌هایی که در این زمینه در سال‌های اخیر منتشر شده، از مزیت‌های زیادتری برخوردار است، و در نوع خود تلاشی است قابل تقدیر، ولی دارای نقاط ضعفی است که بر اهل فن پوشیده نیست. جای بسی خوشبختی است که در سال‌های اخیر، ویرایش جدیدی

از این اثر توسط همان ناشر به بازار کتاب عرضه شده که قابل قدردانی است.

تنگناها و مشکلات

کسانی که حتی از دور دستی در کار فرهنگ‌نگاری و تهیه و تدوین فرهنگ‌های دوزبانه به خصوص در زمینه‌ی علوم و معارف اسلامی داشته و دارند، از تنگناهای آن به خوبی اطلاع دارند. کسانی که این مسیر پُریب و خم و ناهموار را هستند برای مدتی کوتاه و حتی در حوزه‌ای محدود پیموده و مشکلات آن تجربه کرده‌اند، به خوبی می‌دانند که در جریان انجام چنین کارهایی ناشر با چه مشکلاتی رو به رو خواهد بود. کوچک‌ترین مشکل، که خود کوهی بزرگ و غریب و حشتناک است و هر روز در برابر دیدگان انسان ظاهر می‌شود، پشتیبانی ناکافی و فراهم آوردن هزینه‌های مادی آن است و مهم‌ترین مسأله، فراهم آوردن نیروی انسانی با صلاحیت است؛ یعنی دست یافتن به چندین پژوهش‌گر (گروه واژه‌نگار) و ویراستاران مسلط به زبان مبدأ و مقصد، آشنا با مفاهیم رشته‌های مختلف علوم اسلامی، آشنا با شیوه‌ی فرهنگ‌نگاری و معیارهای آن، دارای روحیه‌ی تحقیق و فراغت لازم برای انجام یک کار درازمدت و ...

روشن است جذب و گزینش یک فرد، تا چه رسد به گزینش از این دست افراد، چه میزان دشوار است. بر اهل فن نیز پوشیده نیست که ناایده‌گرفتن ویژگی‌های یاد شده و یا تسامح در گزینش افراد واجد صلاحیت، چه مشکلاتی را به دنبال خواهد داشت و چه فرصت‌ها و چه سرمایه‌هایی را به هدر خواهد داد و جبران آن - در صورت امکان - چه میزان سخت خواهد بود.

پدیدآورندگان

مجموعه‌ی فرهنگ‌های اصطلاحات علوم و معارف اسلامی که کار معادل‌گذاری

اصطلاحات رشته‌های مختلف علوم اسلامی را دنبال می‌کند، حاصل تلاش و کوشش و مساعدت نزدیک به بیست نفر پژوهش‌گر و چند هزار ساعت کار دشوار و پی در پی آنان است.

گروهی از پژوهش‌گران این دفتر، تاکنون کار فیش‌برداری و واژه‌گزینی از بیش از ۳۵۰ اثر را به عهده داشته‌اند. پدیدآورندگان این مجموعه که عمدتاً از پژوهش‌گران حوزوی و دارای تحصیلات دانشگاهی هستند، تاکنون (زمان انتشار کتاب حاضر) عبارتند از آقایان:

دکتر محمد باقر ملکیان	دکتر حسینعلی شیدان‌شید
دکتر حمید رضا شاکرین	دکتر مصطفی مایان
دکتر رضا برنجکار	دکتر سید محمد بر سوری
حسین عشاقی	محمد جعفر صدری
عباسعلی براتی	دکتر قاسم کاکایی
دکتر محمود کریمی	دکتر مرتضی کریمی‌نیا
دکتر سعید عدالت‌نژاد	احمد رضا جلیلی
دکتر محمد فتحعلی‌خانی	دکتر محمد علی شمالی
دکتر محمد مهدی پریخت	علی ملاحسینی

تشکر و قدردانی

اکنون به لطف خداوند و به همت گروهی از دانش‌پژوهان فرهیخته، سومین ثمره‌ی نهالی که حدود بیست سال پیش در زمین نشاندۀ شد، نمودار گشته است، ناشر از این بابت خدا را سپاس می‌گوید و وظیفه‌ی خویش می‌داند که از همه‌ی کسانی که در رشد و شکوفایی آن سهم بوده و در این راستا نقشی ایفا کرده‌اند، به‌ویژه گروه پدیدآورندگان، تشکر و قدردانی کند و از درگاه خداوند متعال برای همه‌ی آنان توفیق روزافزون آرزو کند؛ به‌ویژه لازم می‌داند

از استاد مصطفی ملکیان که در طول این مدت، با معرفی منابع مورد نیاز، تأیید اعتبار برخی از منابع ارائه شده و بعضاً با در اختیار قرار دادن آن‌ها و نیز مطالعه و بازبینی کارهای آماده شده و ارائه‌ی تذکرات و راهنمایی‌های سودمند، ناشر را یاری رسانده‌اند تشکر کند.

هم‌چنین ناشر وظیفه‌ی خویش می‌داند از برادر ارجمند جناب آقای دکتر حسینعلی شیدان‌شید که علی‌رغم مشغله‌های فراوان، کار بازرنگی و ویرایش بهایی کتاب حاضر و نیز حلقه‌ی چهارم این مجموعه، یعنی فرهنگ اصطلاحات فقه و حقوق اسلامی را با دقت و حوصله‌ی تمام انجام داده‌اند، و هم‌اکنون هر دو به در هم زمان منتشر می‌گردند، سپاس‌گزاری نماید. وی نیز وظیفه‌ی خویش می‌داند از برادر گرامی جناب آقای دکتر سید محمود موسوی که با ویرایش حلقه‌ی اول و دوم این مجموعه، یعنی فرهنگ اصطلاحات عرفان اسلامی و فرهنگ اصطلاحات فلسفه و کلام اسلامی، راه را برای انتشار حلقه‌ی بعدی فراهم کرده‌اند، سپاس‌گازان کند.

در جریان تهیه‌ی منابع مورد نیاز این مجموعه که عمدتاً در ایران از کتاب‌های کم‌یاب به شمار می‌آیند، ناشر به‌خاطر دست‌نیاز به سوی شخصیت‌های حقیقی و حقوقی بسیاری دراز کرد و با آنها و بارها از این کتابخانه به آن کتابخانه مراجعه نموده و گاه با دست‌خشان و گاه با دست‌پر بازگشته، زمانی با گشاده‌رویی و تشویق و مساعدت مبروران موقوف و زمانی دیگر با ترش‌رویی و شنیدن پاسخ منفی آنان روبه‌رو شده است. به هر حال، در این راستا با بسیاری از شخصیت‌ها و مجامع فرهنگی و دوستان خویش در داخل و خارج کشور و از آن جمله: آمریکا، انگلستان، کانادا، لبنان، سوریه، عربستان سعودی، هند، پاکستان و ... مکاتبه و گفت‌وگو کرده و منابع ارزش‌مندی را از این طریق به دست آورده است.

در این رابطه، جا دارد از دوست گرامی حجة الاسلام والمسلمین جناب آقای مهندس حسن طارمی، معاون محترم علمی بنیاد دائرةالمعارف اسلامی

که با فراهم ساختن امکان استفاده از کتابخانه‌ی غنی آن بنیاد، سهم بسیار زیادی در دستیابی به منابع مورد نیاز این طرح داشته‌اند، و نیز دوست گرامی جناب آقای دکتر حامد ناجی اصفهانی که سخاوتمندانه فایل برخی از منابع مورد نیاز این حلقه را در اختیار ناشر قرار داده‌اند تشکر و قدردانی کنم. اساتید گران قدری هم چون دکتر مهدی محقق و مرحوم دکتر هوشنگ اعلم ناشر را در انجام این کار، راهنمایی و مورد تشویق و لطف خویش قرار دادند. اساتید و سروران عزیز دیگری نیز علاوه بر راهنمایی‌های خود، با فراهم آوردن زمینه‌ی مساعد برای استفاده از کتابخانه‌های تحت مدیریت خویش، این جانب را یاری بسیار کرده‌اند که بدین وسیله از همه‌ی آنان به ویژه جناب آقای دکتر غلامرضا اعوانی در مورد کتابخانه‌ی انجمن حکمت و فلسفه، جناب آقای کامران مانی و سرکار خانم پوری سلطانی در مپورد کتابخانه‌ی ملی، جناب آراء دکتر مصطفی پورجوادی در مورد کتابخانه‌ی مرکز نشر دانشگاهی (و نیز به خاطر در اختیار قرار دادن برخی از کتاب‌های شخصی خویش)، جناب آقای فرخ اسیرفایا، در مورد کتابخانه‌ی پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، جناب آقای حاج‌دیمی در مورد کتابخانه‌ی دائرةالمعارف بزرگ اسلامی، و جناب آقای سرلک در مورد کتابخانه‌ی بنیاد دائرةالمعارف اسلامی تشکر و قدردانی می‌کنم.

هم چنین از دوست گرامی جناب آقای مرتضی جنتیان، در خصوص ارائه‌ی مشاوره‌های رایانه‌ای خود؛ سرکار خانم حسنیّه جغتایی، و سرکار خانم مرضیه توکلی به خاطر انجام برخی از کارهای رایانه‌ای که انجام داده‌اند تشکر و قدردانی می‌شود. خداوند به همه‌ی آنان پاداش خیر عطا فرماید.

و ما توفیقی الا بالله و الحمد لله رب العالمین

۱۵ / رمضان / ۱۴۳۶ هـ ق برابر با ۱۱ / ۴ / ۱۳۹۴ هـ ش

محمد جعفر صدیقی